

Diepenbeek: Ecologische samentuin De Hertenweide

Datum laatste aanpassing 2018-03-30

Omschrijving

In september 2012 werd gestart met de aanleg van een samentuin in een weide in de Visserijstraat in Diepenbeek. Vroeger werd deze weide bewoond door hertjes. Daarna heeft de weide er een hele tijd ongebruikt bij gelegen. De samentuin kreeg dan ook de toepasselijke naam 'De Hertenweide'.

Naast de samentuin liggen:

- woonzorgcentrum De Visserij
- vzw Tandem: dagopvang en woonvorm voor volwassenen met een mentale beperking
- Sint-Gerardus: dagopvang, onderwijs en verblijf voor kinderen en volwassenen met een (neuro)motorische beperking

In de samentuin werden 36 perceeltjes van ongeveer 1 are aangelegd, waarvan enkele nog eens opgesplitst worden in 2. De tuintjes liggen aan weerszijden van een breed en toegankelijk middenpad.

Een aantal percelen zijn ingericht met verhoogde bakken zodat ook mensen met een beperking in een ergonomisch verantwoorde houding kunnen tuinieren. Er zijn vier verhoogde bakken voor rolstoelgebruikers (inrijbakken) en drie bakken voor staand tuinieren.

Daarnaast zijn er een perceel met compostbakken, een kringlooptdemotuin, een koudebak (voorzaaien), 4 waterpompen, een privébergruimte voor gereedschap, een gemeenschappelijk tuinhuis met een keukentje en een WC. Het gebruik van pesticiden is uit den boze, de tuintjes worden volledig ecologisch beheerd.

Ondertussen is er ook een imker die zich het samentuin project ter harte heeft genomen. Sinds 2017 zijn er enkele volkeren honingbijen die de planten in de Hertenweide helpen bevruchten. Zo wordt het plaatje van "natuurvriendelijk tuinieren" samen met de solitaire bijen in het bijenhotel compleet. De bedoeling is dat zowel de tuinders als bezoekers tijdens het seizoen het reilen en zeilen van een bijenvolk kunnen mee beleven.

De honing uit de bijenkasten wordt verkocht onder het logo "Imkerij De Hertenweide" en de opbrengst gaat integraal naar het woonzorgcentrum, Tandem en Sint-Gerardus.

Velt vzw, de vereniging voor ecologisch tuinieren, ondersteunt de tuiniers door op samenwerkdagen de principes van ecologisch tuinieren uit te leggen en te laten toepassen in de praktijk.

Elke Diepenbekenaar kan zich aanmelden voor een perceel in de volkstuin. In sommige gevallen is het ook mogelijk voor iemand van de omliggende gemeenten om een perceel toegekend te krijgen.

Voor een perceel van 10 meter op 10 meter betaal je 40 EUR per kalenderjaar. Je kan ook kiezen voor een halve are aan 20 EUR per jaar. Je kan het hele jaar door instappen.

Er wordt gewerkt met 3 tot 6 toezichters die jaarlijks gekozen worden uit de deelnemende tuiniers.

Maandelijks zijn er samenwerkdagen voor het algemene onderhoud van de tuin.

Meer dan twee derde van de percelen is verhuurd.

De doelgroepen voor de samentuin zijn: individuele tuiniers (ook via het OCMW), bewoners van het woonzorgcentrum, mensen van vzw Tandem en Sint-Gerardus. De bewoners van het woonzorgcentrum nemen een meer passieve rol aan in de samentuin, omwille van hun verminderde mobiliteit. Zij genieten er echter des te meer van om alles in de tuin van op afstand te kunnen volgen.

De doelstellingen van de samentuin zijn:

- Streven naar een gezonde mix van tuiniers: jonge gezinnen, alleenstaanden, vluchtelingen, senioren, leerlingen van de omliggende scholen, bewoners van de omliggende centra (met fysieke of mentale beperking). Om die gezonde mix te bewaren wordt gewerkt met een toewijzingsbeleid voor de tuinen, zie het huishoudelijk reglement.
- Cliënten van het OCMW stimuleren in sociaal contact (ontmoetingskansen) en integratie (met elkaar tuinieren ipv naast elkaar). De collega's van de sociale dienst van het OCMW zijn goed op de hoogte van de werking van de samentuin en zij polsen naar interesse bij hun cliënten. Wanneer iemand mogelijks geïnteresseerd is, dan wordt dit doorgegeven aan de coördinator en toezichthouder. De cliënt wordt dan ter plaatse uitgenodigd om de tuin te komen bezoeken en de nodige uitleg te krijgen.
- Veranderen van het maatschappijbeeld over kwetsbare personen die beroep doen op het OCMW

- Samenwerking tussen de verschillende doelgroepen creëren, want dit werkt versterkend. Elke maand wordt een warme oproep gedaan naar alle tuiniers om deel te nemen aan de maandelijkse samenwerkdag in de volkstuin, zodat iedereen mekaar beter kan leren kennen. Daarnaast wordt ook een nieuwjaarsreceptie georganiseerd waarop alle tuiniers worden uitgenodigd. Informele contactmomenten zijn er voortdurend, doordat er in de Hertenweide een refter is waar men de gelegenheid heeft om een tas koffie te maken en gezellig te praten met andere tuiniers. Ook tijdens de jaarlijkse opfrislessen van Velt, waarvoor de tuiniers zich gratis kunnen inschrijven, komen ze nauw in contact met elkaar.
- Afval verminderen: werken met compostbakken en degelijke begeleiding door vzw Velt
- Beweging bieden in de gezonde buitenlucht

De verschillende doelgroepen van de samentuin worden goed bereikt, namelijk vooral de inwoners van Diepenbeek, mensen van Tandem en Sint-Gerardus en tuiniers die doorverwezen worden door de sociale dienst van het OCMW. Deze laatste groep kan in bepaalde gevallen gebruik maken van een subsidie om de huurprijs van het perceel gedeeltelijk terug te krijgen. Zoals gezegd nemen de bewoners van het woonzorgcentrum minder actief deel aan de werking van de samentuin, maar zijn zij er wel graag aanwezig.

Inspiratie/aanleiding

Vanuit het beleid van gemeente Diepenbeek werd de vraag gesteld om te onderzoeken of er interesse was om te starten met een volkstuin-project, waar mensen die geen eigen tuin hebben samen kunnen tuinieren op een ecologische manier.

Tegelijkertijd was er vanuit het OCMW van gemeente Diepenbeek de wens om te starten met een project waaraan "iedereen, maar echt iedereen" (cliënten van het OCMW) zou kunnen deelnemen en waarbij sociale contacten en extra kansen ontstaan voor mensen.

Ook het gezondheidsaspect speelde een rol, aangezien cliënten van het OCMW in de volkstuin zelf biologische groenten zouden kunnen kweken en die nadien opeten. Dit wordt gezien als een proces dat een positieve invloed heeft op de cliënten, omdat ze meewerken aan de omvorming van een braakliggend stuk grond naar een tuin die een gezonde opbrengst geeft voor hen zelf.

Beide ideeën kwamen samen in de realisatie van samentuin De Hertenweide waar verschillende doelgroepen samen ecologisch tuinieren.

Betrokkenen

Gemeentebestuur, OCMW, vzw Velt, Limburg.net

Timing

- Juni 2012: samenwerkingsovereenkomst OCMW en gemeente
- September 2012: start werken
- Oktober 2012 - februari 2013: basiscursus tuiniers in samenwerking met vzw Velt
- Maart 2013: start van seizoen 1
- Volgende activiteiten komen regelmatig terug in de samentuin: maandelijkse samenwerkdag, jaarlijkse opfrislessen van Velt, cursus composteren, opentuidagen, week van de smaak, bezoek lagere school aan de samentuin, ...
- Sinds 2017 is er een bijenwerking in de tuintjes, onder de naam "Imkerij De Hertenweide"

Communicatie

- Via de gemeentelijke infokanalen
- Door maatschappelijk werkers die cliënten van het OCMW aanspreken
- Via het personeel van het woonzorgcentrum, vzw Tandem en Sint-Gerardus
- Mond-tot-mond reclame via enthousiaste tuiniers

Resultaten (stand van zaken 2018-03-30)

- Meer dan twee derde van de percelen zijn verhuurd.
- Er is een goede aanwezigheid van alle beoogde doelgroepen met uitzondering van de bewoners van het woonzorgcentrum. Vaak is het werk in de tuintjes fysiek te zwaar voor hen en de verzorgenden hebben niet altijd de tijd en ruimte om de een-op-een begeleiding tijdens het werk in de tuintjes te voorzien
- De individuele tuiniers nemen goed hun taken en verantwoordelijkheden op
- Er is wel wat verloop bij de tuiniers en dit heeft verschillende redenen: sommige mensen willen het bijvoorbeeld graag proberen om te tuinieren, maar zij ontdekken na 1 of 2 seizoenen dat het toch niet hun ding is of dat het toch meer tijd in beslag neemt dan ze hadden gedacht.
Er zijn wel een aantal tuiniers die nog steeds actief zijn sinds de opstartfase.

Financieel

- De aanleg van de tuin en het tuinhuis gebeurde door de technische dienst van de gemeente en het OCMW.
- Limburg.net financierde de aankoop van de compostbakken en de begeleiding door vzw Velt
- Daarnaast kon gemeente Diepenbeek beroep doen op subsidies van de Nationale Loterij (oproep armoedebestrijding en sociale inclusie), provincie Limburg (armoedeprojecten) en de Vlaamse Landmaatschappij (inrichting volkstuinten).

Mogelijke financiële en inhoudelijke ondersteuning

- Via het preventiefonds van Limburg.net kan een gemeente beroep doen op 0,20 euro per inwoner voor acties in het kader van afvalpreventie, sensibilisering ivm zwerfvuil en ook afvalarm duurzaam tuinieren, zoals in volkstuintjes of samentuinen. Aanvragen moeten steeds vóór 1 december gebeuren. De gemeente moet de actie of het project prefinancieren en krijgt het toegekende bedrag nadien terugbetaald aan de hand van facturen en onkostennota's.
- De Vlaamse overheid (VLM) trekt sinds enkele jaren een bedrag van 300 000 euro uit voor een projectoproep voor volkstuinten. De klemtoon ligt op projecten die uitgaan van lokale besturen, scholen, organisaties en verenigingen, én die de samenwerking met jongeren of de welzijnssector centraal stellen. Een project kan voor 75 % gesubsidieerd worden met een plafond van 15.000 euro per project. De projecten krijgen een uitvoeringstermijn van 3 jaar.
Meer informatie: www.vlm.be/nl/nieuws/Pages/300-000-euro-voor-projectoproep-volkstuinten-2017.aspx.
Ook in 2018 komt er een nieuwe projectoproep.
- Vzw Velt biedt sinds 2006 advies en ondersteuning aan personen of besturen die een Samentuin willen oprichten of zich bij een bestaande tuin willen aansluiten. Bovendien delen zij hun kennis en ervaring via een jaarlijkse trefdag, praktijkbegeleiding en individuele begeleiding.
vzw Velt biedt ook ondersteuning bij het aanvragen van een projectsubsidie bij de VLM.
Meer informatie: <http://www.velt.be/samentuinen/ondersteuning-en-advies>

Sterke punten

- Er is een goed groepsgevoel en samenhangsgevoel tussen de verschillende tuiniers en de verschillende doelgroepen, voor sommigen werd de eenzaamheid doorbroken
- Voor de mensen van vzw Tandem en Sint-Gerardus is het tuinieren een vaste activiteit geworden, waarbij vooral de maximale zelfontplooiing van de bewoners gestimuleerd wordt

Tips

- De bewoners van het woonzorgcentrum zijn wel geïnteresseerd in de tuin, maar eerder om te kijken, dan om zelf actief deel te nemen. Voor hen is wandelen door de tuin of met de rolstoel door de tuin rijden, of zelfs vanachter het raam naar de bedrijvigheid in de tuin kunnen kijken meestal voldoende.
- Beginnende tuiniers zijn vaak heel enthousiast om snel en veel groenten te krijgen. Daarom zetten ze hun plantgoed soms te dicht bij elkaar en bemesten ze te overvloedig. Wanneer planten erg dicht op elkaar staan, krijgen ziektes meer kans om snel te verspreiden. Soms moet het enthousiasme van beginnende tuiniers dus wat ingetoomd worden. Met de juiste uitleg van de begeleiders en de mensen van vzw Velt lukt dit zeker.
- Het is nodig om regelmatig een nieuwe oproep te lanceren voor tuiniers voor vrijgekomen percelen.

Voorbeelddocumenten

- Huishoudelijk reglement Samentuin De Hertenweide
- Presentatie gemeente Diepenbeek - Samentuin De Hertenweide
- Velt prijsindicatie aanleg samentuin
- Velt rapport inventaris samentuinen 2015
- www.samentuinen.org
- www.velt.be/samentuinen/wat-een-samentuin

Contact:

David Jorissen, OCMW Diepenbeek, socialedienst@ocmwdiepenbeek.be, T 011 29 35 80

Leen Frenssen, gemeente Diepenbeek, leen.frenssen@diepenbeek.be, T 011 49 18 74